

27 נובמבר 2023

לכבוד:
מר חיים ביבס
יו"ר מרכז השלטון המקומי
באמצעות הדואר האלקטרוני

הנדון: תיקונים נדרשים במדיניות התעסוקה בעקבות חרבות ברזל

1. אנו פונים אליך בשם עשרות ארגונים חברתיים (הפירוט המלא למטה) בבקשה לסיועכם ולפעולתכם הדחופה פוליטית וציבורית על מנת להבטיח את תמיכת המדינה במוצאים לחל"ת ובעסקים בעקבות פריצתה של מלחמת "חרבות ברזל".
2. מאז ראשית המלחמה אנו פועלים להציף ציבורית ופוליטית את הצורך לתמיכה ממשלתית מעודדת תעסוקה, אך תומכת בעסקים ובעובדים שארגוניהם מושבתים עקב המלחמה. עבודתנו הניבה תוצאות ושיפורים משמעותיים בתוכנית הסיוע המדינית לעסקים ולעובדים, אולם בימים אלו נדרשים שני תיקונים חשובים: האחד, הארכת התוכנית שפוקעת בימים הקרובים בחודש נוסף לפחות. השני, ייסוד מנגנון תמריצים לחזרה לפעילות למעסיקים ולעובדים שארגוניהם נפגעו ויכולים לחזור לעבודה חלקית בלבד.
3. פנינו בעניין זה לשרי האוצר והעבודה, ונודה לתמיכה שלכם במטרות אלו, ולהובלה משותפת של מהלך ציבורי ופוליטי כדי לקדם ביטחון סוציאלי וכלכלי לחברה ולכלכלה בעת המשבר העמוק שהמדינה מצויה בו.

א. הארכת צעדי הסיוע לשוהים בחל"ת ומפוטרים

4. **חוק התוכנית לסיוע כלכלי** (הוראת שעה – חרבות ברזל), התשפ"ד–2023, שאומץ ב-9 לנובמבר, כלל שינויים משמעותיים בתנאים לקבלת דמי אבטלה במהלך המלחמה. בין היתר: קוצרה תקופת האכשרה מ-12 ל-6 חודשים (ו-3 חודשים עבור אנשים עם מוגבלויות); קוצר החל"ת המינימלי מ-30 ל-14 יום; הושעו המגבלות על "מובטלים חוזרים"; בוטל הקיזוז של ימי חופשה מצטברים מדמי אבטלה; והושעתה התקופה המקסימלית לדמי אבטלה עבור תושבי היישובים המפונים. בנוסף לכך, החוק כלל גם מענק הסתגלות מיוחד, של עד 4,000 ₪, לבני 67 ומעלה שפוטרו או הוצאו לחל"ת, ואינם זכאים לדמי אבטלה לפי חוק.
5. **הקלות מבורכות אלו נועדו לאפשר למרבית העובדים שאיבדו את הכנסתם לאחר שהמלחמה פרצה, לקבל דמי אבטלה, אלא שהן עומדות לפוג בסוף נובמבר.** החלטת הממשלה על ההקלות בדמי אבטלה הוצמדה למנגנון הפיצויים לעסקים על נזק עקיף במהלך המלחמה, שחל בין ה-7 לאוקטובר עד ה-30 נובמבר. בהחלטה נקבע כי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת יכול להאריך את מנגנון הפיצויים עד 31 דצמבר 2023, ואז יוארך גם תוקף ההקלות בדמי אבטלה. אלא שאם לא יוארך מנגנון הפיצוי לעסקים, הארכת תוקף ההקלות בדמי אבטלה ידרוש תיקון חקיקה חדש.
6. בראייתנו, ישנה חשיבות ודחיפות רבה להארכת ההקלות במתן דמי אבטלה בחודש נוסף, עד סוף דצמבר 2023. כחודש וחצי מאז תחילת המלחמה, מספר דורשי דמי אבטלה ממשיך לגדול, בקצב של כ-4,000 פונים חדשים ליום, או כמעט פי ארבע מהקצב שלפני המלחמה. למרות גיוס המילואים והצמצום במספרם של עובדים זרים ופלסטינים, הביקוש בשוק העבודה ירד באוקטובר: כמות המשרות הפנויות צנחה בשיעור של 18% לעומת ספטמבר, לרמתה הנמוכה ביותר מאז שיא המשבר הקורונה. לפי סקר של התאחדות התעשיינים שנערך בין 12-16 נובמבר, על אף המחסור הגדול בעובדים בתעשייה, עדיין כמעט לרבע מהמעסיקים יש עובדים בחל"ת או שוקלים להוציא עובדים לחל"ת. הסיבה לכך היא ירידה במכירות – 55% מהמעסיקים מדווחים על ירידה של 25% או יותר במחזורם, ו-22% מדווחים על ירידה של למעלה מחצי.

7. בשורה התחתונה, על אף התאוששות מסוימת שחלה בפעילות הכלכלית, **שוק העבודה עדיין נתון במשבר עמוק, בו מספר גדל של מובטלים נאבק על מספר מצומצם יותר של משרות**. גם אם מצבו של המגזר העסקי ימשיך להשתפר, סביר להניח שמעבידים רבים יהססו להחזיר עובדים מחל"ת, לא כל שכן להעסיק עובדים חדשים, כל עוד המשק נתון בתנאים של אי ודאות גבוהה.

8. בנסיבות אלו, הימנעות או השתהות בהארכת ההקלות לשהים בחל"ת ומפוטרים צפויה לפגוע בצורה קשה בעשרות אלפי אנשים שאין להם כל חלופה אחרת, וסובלים אך ורק בשל המלחמה. לעומת זאת, הארכה מדודה, לחודש נוסף בלבד, תאפשר **בחינה מחודשת של המצב לאור נתונים והתפתחויות חדשות**, וקבלת החלטה מבוססת מידע ושקולה לגבי הצורך בהקלות אלו, כולן או חלקן, גם בהמשך.

ב. מנגנון להחזרת עובדים מחל"ת

9. **במקביל לכך, ישנו צורך אמיתי גם לעודד ארגונים לשוב לעבודה, גם אם היא חלקית כל עוד נמשכת המלחמה. במצב החדש שנוצר במשק, אנו מציעים ללמוד מלקחי תקופת הקורונה, ולייצר מנגנון שיאפשר למעסיקים להחזיר עובדים לעבודה, גם אם יכולים להעסיקם רק בהיקף חלקי**. נציין, כי בשלב זה, על פי החוק שהתקבל, תמיד יהיה למעסיק משתלם יותר להשאיר בחל"ת עובד שאין בו צורך כרגע מאשר לחזור ולהעסיק אותו.

10. מצב זה הינו מעורר דאגה, מכיוון שישנו **אינטרס כלכלי וחברתי משמעותי בכך שכמה שיותר עובדים יוחזרו מחל"ת בהקדם האפשרי**:

10.1. כאשר עובד מוצא לחל"ת, אמנם נשארים לכאורה קשרי ההעסקה בינו לבין המעביד, אך בפועל התקשורת והיחסים ביניהם מצומצמים ביותר. עם חלוף הזמן, נחלשת הזיקה בין המעסיק לעובד, וכאשר המשבר חולף וחוזר הצורך בעובדים, **קשה יותר להחזירם לעבודה**, והכישורים והנסיון שצברו אינם מנוצלים באופן מיטבי.

10.2. גם עבור העובד עצמו, **תקופת החל"ת מתאפיינת בחוסר מעש, המוביל לשחיקה מתגברת של מיומנויות תעסוקתיות ומייצר סיכון לנזק נפשי ורגשי**. בנוסף, הוא אינו צובר את הזכויות הסוציאליות (פיצויים, פנסיה ולעתים גם קרן השתלמות) להם הוא זכאי בזמן עבודה. לכך עשויות להיות השלכות משמעותיות לחוסן הכלכלי שלו בעתיד, במיוחד בתקופת הפרישה.

11. הנזקים האלה מופחתים משמעותית, גם אם העובד חוזר לעבודה במשרה חלקית בלבד. **כתוצאה מכך, עדיף למדינה שמעסיק יחזיר מספר עובדים מחל"ת למשרה חלקית, מאשר שיחזיר עובד אחד למשרה מלאה**.

12. אי לכך, אנו ממליצים על מתן סיוע למעסיקים המעוניינים להחזיר עובדים שהוצאו לחל"ת בתקופת המלחמה למשרה חלקית. כדי לתמרץ את המעסיקים ואת העובדים לשוב לעבודה, גם אם באופן חלקי, אנו ממליצים כי **המדינה תשפה את המעסיקים בשיעור של 70% מההפרש בין עלות שכרם של העובדים לפני יציאתם לחל"ת לבין עלות שכרם המופחת**. העובדים יקבלו מהמעסיק **שכר מלא עבור השעות בהן יעבדו בפועל, ולפחות 70% מהשכר עבור השעות שהופחתו להם** לעומת היקף משרתם לפני היציאה לחל"ת (האחוז הספציפי ייקבע בהסכמה בין המעסיקים, ארגוני העובדים, והמדינה). **יודגש, כי מנגנון כזה לא יעלה למדינה יותר מאשר הישארות אותם עובדים בחל"ת, אבל יהיה לו ערך כלכלי וחברתי ניכר**. ראו דוגמאות בנספח.

13. בנוסף, יהיה ניתן להשתמש באותו מנגנון כדי למנוע מראש או לצמצם הוצאה לחל"ת של עובדים.

14. נודה לסיועכם בשתי הסוגיות בהקדם האפשרי. אנו עומדים לרשותכם לכל שאלה או סיוע שיידרש לשם כך.

בתודה מראש,

יקותיאל משי

טלי ניר

מנהל קידום מדיניות – עמותת 121

מנכ"לית עמותת 121

נספח: מקרי בוחן להמחשת הנייטרליות התקציבית של מודל ההחזרה מחל"ת

1. עובד בגיל 35, שעבד במשרה מלאה ומשכורתו הממוצעת לפני יציאתו לחל"ת עמדה על 6,000 ₪ ברוטו לחודש, יהיה זכאי לדמי אבטלה של 4,602 ₪ לחודש בנובמבר ובדצמבר. במקום זאת, המעסיק מחליט להחזיר אותו לעבודה בהיקף של חצי משרה, לפי המודל המוצע. המעסיק ישלם לו עבור שעות העבודה בפועל 3,000 ₪ + עלות מעביד וישא בעלות זו במלואה. עבור יתרת המשרה:

1.1. המעסיק יקבל שיפוי מהמדינה בסך 2,100 ₪ (70% מהיתרה של 3,000 ₪) + עלות מעביד (3.5% ביטוח לאומי + 6.5% פנסיה + 8.3% פיצויים), ובסה"כ 2,484 ₪ (2,100 + 18.3% עלות מעביד).

1.2. המעסיק והעובד ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 7.05% מסך השכר (חלק עובד+מעביד), או לפחות 360 ₪ (לפי שכר של 5,100 ₪ = 3,000 ₪ עבור שעות העבודה + 2,100 ₪ שיפוי מהמדינה). זאת, לעומת דמי ביטוח מינימליים בסך 194 ₪ למובטל. כלומר, למדינה תהיה הכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי של 166 ₪.

1.3. בסך הכל, העלות נטו למדינה תעמוד לכל היותר על 2,318 ₪ (2,484 ₪ שיפוי למעסיק בהפחתת 166 ₪ בהכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי) לעומת 4,602 ₪ בדמי אבטלה, לחסכון כולל של 2,284 ₪.

2. עובד בגיל 26, שעבד ב-80% משרה והכנסתו הממוצעת לפני יציאתו לחל"ת עמדה על 11,000 ₪ לחודש, יהיה זכאי לדמי אבטלה בסך 5,207 ₪ לחודש בנובמבר ובדצמבר. במקום זאת, המעסיק מחליט להחזיר אותו לעבודה בהיקף של 40% משרה, לפי המודל המוצע. המעסיק ישלם לו עבור שעות העבודה בפועל 5,500 ₪ ש"ח + עלות מעביד וישא בעלות זאת במלואה. עבור יתרת המשרה:

2.1. המעסיק יקבל שיפוי מהמדינה בסך 3,850 ₪ (70% מהיתרה של 5,500 ₪) + עלות מעביד (7.6% ביטוח לאומי + 6.5% פנסיה + 8.3% פיצויים), ובסה"כ 4,712 ₪ (5,500 + 22.4% עלות מעביד).

2.2. המעסיק והעובד ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 7.05% מסך השכר (חלק עובד+מעביד) עבור השכר עד 7,122 ₪ = 502 ₪. בנוסף הם ישלמו דמי ביטוח לאומי בסך 19.6% על חלק השכר שבין 7,122 ₪ לבין 9,350 ₪ (5,500 ₪ עבור שעות העבודה + 3,850 ₪ שיפוי המדינה) = 437 ₪. בסך הכל, ישולמו 939 ₪ דמי ביטוח לאומי, לעומת דמי ביטוח מינימליים של 194 ₪ למובטל. כלומר, למדינה תהיה הכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי של 745 ₪.

2.3. בסך הכל, העלות נטו למדינה תעמוד לכל היותר על 3,967 ₪ (4,712 ₪ שיפוי למעסיק בהפחתת 745 ₪ בהכנסה נוספת מדמי ביטוח לאומי), לעומת 5,207 ₪ בדמי אבטלה, לחסכון כולל של 1,240 ₪.

העתיקים

שלמה דולברג, מנכ"ל מרכז השלטון המקומי

לירון דורון לוי, המשנה למנכ"ל מרכז השלטון המקומי

איתן אטיה, מנכ"ל פורום ה-15

שותפים

